DOI: 10.14456/phdssj.2022.45

Received:	July	30, 2020
Revised:	December	24, 2022
Accepted:	December	25, 2022

มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

เสถียร ดีเลิศประดิษฐ์[1] จรัล เล็งวิทยา[2]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 โดยการนำแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงิน หลักความศักดิ์สิทธิของเจตนา หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน การประนีประนอมยอมความ และกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ยังไม่มีบทบัญญัติในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ การบังคับชำระหนี้กับหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิลูกหนี้และเจ้าหนี้สถาบันการเงิน จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน โดยการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กำหนดสิทธิ หน้าที่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ และการชำระหนี้ต้องได้รับตามมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน นำลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน การทำธุรกรรมและราคาตลาดของหลักประกันมาพิจารณา อีกทั้งเพื่อให้กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่รวดเร็วขึ้นเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินกับลูกหนี้สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ โดยเจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับชำระหนี้เอากับหลักประกันของลูกหนี้ได้ด้วยการขอต่อศาลโดยไม่ต้องฟ้องคดีแพ่ง

คำสำคัญ: หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้; สถาบันการเงิน; การปรับโครงสร้างหนี้; พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

เสถียร ดีเลิศประดิษฐ์ และจรัล เล็งวิทยา. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 12*(3), 616-627.

[1] หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: s.deeloet@gmail.com
[2] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Legal Measures to Resolve Non-Performing Debts for Debtors of Financial Institutions According to The Financial Institution Business Act B.E. 2551

Sathian Deeloetpradit[1] Charan Lengvithaya[2]

Abstract

This academic article aim to analyze the legal measures to resolve non-performing debts for debtors of financial institutions according to The Financial Institution Business Act B.E. 2551 by adopting the Bank of Thailand's policy on debt restructuring of financial institutions. The principles of dignity of intent, freedom of contract, fair value principles of debt or collateral, compromise, and the laws of the People's Republic of China are used as a framework for analysis.

The analysis found that The Financial Institution Business Act B.E. 2551 does not contain provisions to amend debts that do not generate income from financial institutions in relation to debt restructuring. Forced repayment of debts and collateral to protect the rights of debtors and creditors of financial institutions. Therefore, it is necessary to take legal measures to correct debts that do not generate income, receivables of financial institutions. By imposing provisions on debt restructuring. Set permissions Duties Guidelines Procedures for financial institution creditors and related debtors to observe, and the payment of debts must be made in accordance with the fair value of the debt or collateral. Adopt the characteristics of assets or liabilities. Transactions and market prices of collateral come into consideration. In addition, in order to speed up the enforcement process of debt repayment, creditors who are financial institutions with debtors can mediate, settle disputes or restructure debts. Financial institution creditors can be forced to pay off debts against the debtor's collateral by requesting a court without having to file a civil lawsuit.

Keywords: Non-Performing Loans; Financial Institutions; Debt Restructuring; Financial Institution Business Act B.E. 2551

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Deeloetpradit, S., & Lengvithaya., C. (2022). Legal measures to resolve non-performing debts for debtors of financial institutions according to The Financial Institution Business Act B.E. 2551. *Ph.D. in Social Sciences Journal, 12*(3), 616-627.

[1] Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: s.deeloet@gmail.com
[2] Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ระหว่างชะลอตัวลงเนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบ ปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่ ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก การส่งออกที่ปรับลดลงจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า เกิดสงครามทางการค้าระหว่างประเทศหรือมาตรการกีดกันทางการค้ามากขึ้น การแข็งค่าเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น ปัจจัยภายในประเทศ ได้แก่ สถานการณ์ภัยแล้งที่มีผลต่อผลิตการทางเกษตรของเกษตรกร หนี้ครัวเรือนหรือเงินที่สถาบันการเงินต่างๆ ให้กู้ยืมแล้วนำเงินไปใช้จ่ายหรือเพื่อไปทำธุรกิจ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ภัยพิบัติจากธรรมชาติ นักท่องเที่ยวต่างชาติมาประเทศไทยลดลง ทำให้ขาดรายได้ มีการย้ายฐานผลิตสินค้าหรือโรงงานไปยังประเทศเพื่อนบ้านทำให้ลูกจ้างตกงานหรือไม่มีงานทำ โดยเฉพาะโรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นวิกฤตที่สร้างผลกระทบหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยทำให้เศรษฐกิจได้รับผลกระทบที่รุนแรง สัดส่วนผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (Gross Domestic Product--GDP) ภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกลดลง ส่งผลให้ผู้ประกอบการ นักธุรกิจ ผู้มีรายได้หรือผู้ที่กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ทำให้ตกอยู่ในสภาพดิ้นรนต้องหาเงินนำมาชำระหนี้ เกิดปัญหาทางการเงินขาดสภาพคล่องไม่มีความสามารถชำระหนี้หรือผิดนัดชำระหนี้ หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan--NPL) ของสถาบันการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึงปี พ.ศ. 2565 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปี พ.ศ. 2562 หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ 4.5 แสนล้านบาท คิดเป็น 2.95 % ต่อสินเชื่อโดยรวม ปี พ.ศ. 2563 (Bank of Thailand, 2022) หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ 5.23 แสนล้านบาท คิดเป็น 3.12 % ต่อสินเชื่อโดยรวม ปี พ.ศ. 2564 หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ 5.30 แสนล้านบาท คิดเป็น 2.98 % ต่อสินเชื่อโดยรวม และคาดการณ์สัดส่วนสินเชื่อด้อยคุณภาพระบบธนาคารพาณิชย์ (NPL Ratio) จะขยับสูงขึ้นจากที่จะปิดสิ้นปี 2564 ที่ 3.20 % ต่อสินเชื่อรวมไปที่ 3.30 % ต่อสินเชื่อรวมในปี พ.ศ. 2565 กรอบคาดการณ์ 3.20-3.50 % (Next year's bank profit is higher than this year, keep an eye on NPL's upward trend for the 9th consecutive year, 2022) ซึ่งทำให้สถาบันการเงินต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการสำรองเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเพิ่มมากขึ้น

การแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเป็นกระบวนการที่สำคัญส่งผลให้เศรษฐกิจฟื้นตัวเร็วขึ้น สถาบันการเงินมีความคล่องตัวในการดำเนินการธุรกิจและเป็นกลไกขั้นพื้นฐานคุ้มครองสิทธิลูกหนี้สามารถดำเนินอยู่หรือดำเนินกิจการต่อไปได้ ทั้งเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็ได้ประโยชน์จากการรับชำระหนี้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมด้วย พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายการเงินที่รวบรวมกฎหมายสองฉบับเข้าด้วยกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ในปี พ.ศ. 2540 มีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงมาตรการในการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 นั้นไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ในการปฏิบัติการชำระหนี้ โดยพบปัญหาการในแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงิน มี 2 ประการดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การปรับโครงสร้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน การปรับโครงสร้างหนี้ที่เกิดจากความล่าช้าในการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ย หรือข้อตกลงเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ที่ยังไม่ได้ข้อยุติทำให้ลูกหนี้เสียโอกาส เช่น ต้องรับผิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดหรือแผนการชำระหนี้ของ

ลูกหนี้ไม่มีความชัดเจนหรือความไม่สุจริตในการชำระหนี้เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ในการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีรายละเอียด ความซับซ้อน ลักษณะรูปแบบของการประกอบกิจการของลูกหนี้แต่ละรายมีความแตกต่างกัน สภาพปัญหาของลูกหนี้ที่ประสบ รวมทั้งแนวทางและวิธีการในการบริหารจัดการกิจการของลูกหนี้ในการชำระหนี้แตกต่างกัน โดยเฉพาะกรณีมีเจ้าหนี้ที่เกี่ยวกับกิจการของลูกหนี้หลายราย การทำความตกลงระหว่างเจ้าหนี้หลายรายไม่สามารถทำได้โดยง่าย และกรณีลูกหนี้ที่มีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกันกับเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่มีความประสงค์ชำระหนี้ต่อกัน โดยการปรับโครงสร้างหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้หรือไม่ได้ข้อยุติ เนื่องจากเจ้าหนี้สถาบันการเงินอาจกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเงื่อนไข เช่น มีภาระหนี้เงินต้นและหรือดอกเบี้ยจำนวนมาก หรืออัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ลูกหนี้ไม่มีความสามารถที่จะหารายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้สถาบันการเงิน หรือลูกหนี้อาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรม การปรับโครงสร้างหนี้ระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินกับลูกหนี้จึงไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร

ประการที่ 2 กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน กรณีเจ้าหนี้สถาบันการเงินกับลูกหนี้สามารถตกลงโดยการประนีประนอมยอมความหรือหากไม่สามารถตกลงชำระหนี้กันได้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินก็จะดำเนินกระบวนการทางกฎหมายบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ กระบวนการดำเนินคดีต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้เสียเวลา ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งเจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่สามารถดำเนินการบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ได้เอง ต้องฟ้องศาลทำให้คดีที่ฟ้องร้องอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก และเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็จะผลักภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้ลูกหนี้เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งเพิ่มภาระลูกหนี้ที่ต้องขวนขวายหาเงินมาชำระหนี้

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยในการปรับโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงินไทย

แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การปรับปรุงโครงสร้างหนี้นโยบาย ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ฝนส. (01) ว. 195/2561 เดิมธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดวิธีการเบื้องต้นที่สถาบันการเงินพึงปฏิบัติในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้โดยสนับสนุนให้สถาบันการเงินมีการกำหนดนโยบาย วิธีการและขั้นตอนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีวิธีการวิเคราะห์และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอที่สามารถสะท้อนความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้อย่างแท้จริงตลอดจนมีแนวทางการบันทึกบัญชีที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ซึ่งปัจจุบันมีมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 เรื่อง การบัญชีสำหรับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา ในการออกแนวนโยบายนี้เพื่ออ้างอิงอำนาจตามกฎหมายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และเป็นการรวบรวมแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้มาประมวลให้อยู่ในฉบับเดียวกัน โดยสาระสำคัญของหลักเกณฑ์ไม่เปลี่ยนแปลงจากหลักเกณฑ์เดิม คือ การปรับปรุงโครงร้างหนี้ของสถาบันการเงินนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ทั่วไปหรือหนี้ที่มีปัญหาให้สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับเงินคืน และหนี้นั้นยังคงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อสถาบันการเงินและลูกหนี้เอง อย่างไรก็ตามการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังกล่าวต้อง

ไม่เป็นการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงหลักเกณฑ์การจัดชั้นการกันเงินสำรอง และการระงับรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับ ขอบเขตการบังคับใช้ แนวนโยบายฉบับนี้ให้ใช้บังคับกับสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงินทุกแห่งการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีการเบื้องต้นที่สถาบันการเงินพึงปฏิบัติในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้โดยสนับสนุนให้สถาบันการเงินมีการกำหนดนโยบาย วิธีการและขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีการวิเคราะห์และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอ และถือปฏิบัติตามมาตรฐานสากลทั้งในด้านวิธีการบัญชี การจัดชั้นลูกหนี้ และการกันเงินสำรองที่เกี่ยวข้อง (Notification of the Bank of Thailand No. FNS. (01) W. 195/2018 Re: Debt restructuring, 2022)

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ หมายถึง การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั่วไปและการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา ได้แก่

1. การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั่วไป หมายความว่า การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีส่วนสูญเสีย เช่น การลดอัตราดอกเบี้ยให้แก่ลูกหนี้ตามภาวะตลาด หรือรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าหรือการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ออกไป โดยมีการตกลงให้มีระยะเวลาปลอดหนี้โดยลูกหนี้ยังคงจ่ายชำระดอกเบี้ยในอัตราที่ระบุไว้ในสัญญาเดิม และสถาบันการเงินวิเคราะห์แล้วคาดว่าจะได้รับชำระเงินต้นและดอกเบี้ยคืนครบตามสัญญาการให้กู้ยืม

2. การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา หมายความว่า การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีส่วนเสีย เนื่องจาก (1) มีการลดต้นเงินหรือดอกเบี้ยค้างรับที่บันทึกเป็นรายได้แล้วให้ลูกหนี้ หรือ (2) มีผลขาดทุนจากการรับโอนทรัพย์สินที่มีมูลค่าราคายุติธรรมต่ำกว่ายอดหนี้ที่ตัดจำหน่ายไป หรือ (3) มีการผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้ ซึ่งทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับต่ำกว่ามูลหนี้ตามบัญชีของลูกหนี้รวมดอกเบี้ยค้างรับที่บันทึกเป็นรายได้แล้ว หรือ (4) มีส่วนสูญเสียจากการคำนวณโดยใช้มูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือการใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน หรือมีส่วนสูญเสียจากการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อันเนื่องมาจากเหตุอื่น เช่น การแปลงหนี้เป็นทุน วัตถุประสงค์ในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงิน เป็นการดำเนินการแก้ไขหนี้ทั่วไปและหนี้ที่มีปัญหา เพื่อให้สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับชำระหนี้คืนสูงสุดหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินกิจการต่อไปทั้งของลูกหนี้และสถาบันการเงิน โดยเฉพาะลูกหนี้ของสถาบันการเงินที่ประสบปัญหาการชำระหนี้เนื่องจากผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ แต่ยังมีแนวโน้มที่จะดำเนินการธุรกิจต่อไปได้ ทั้งนี้สถาบันการเงินจะต้องระมัดให้การปรับปรุงโครงสร้างหนี้มีลักษณะเป็นการหลีกเลี่ยงการจัดชั้นลูกหนี้และการกันเงินสำรอง หรือหลีกเลี่ยงหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้

หลักความศักดิ์สิทธิของเจตนา

หลักนี้เกิดจากความเชื่อถือในหลักเสรีภาพที่อยู่ของมนุษย์ทุกคน เน้นถึงสิทธิส่วนบุคคล โดยเจตนาเป็นตัวที่ก่อให้เกิดสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์จะถูกจำกัดลงได้ก็ได้แต่โดยความสมัครใจของตนเองในแง่กฎหมายเอกชน มนุษย์ถูกผูกพันโดยเจตนาของตนเอง กฎหมายจึงคุ้มครองเจตนาของบุคคล และบัญญัติเรื่องโมฆียกรรมในกรณีที่เจตนาของบุคคล นั้นไม่สมบูรณ์ไม่ว่าเกิดโดยข้อจำกัดในความสามารถหรือเกิดโดยความวิปริตของเจตนาก็ตาม และเมื่อบุคคลแสดงเจตนาแล้ว กฎหมายก็คุ้มครองเจตนานั้น และถือว่าทุกคนมีความพร้อม หลักนี้สอดคล้องกับสัญญาหลักคือสัญญาซึ่งเมื่อเจตนาถูกแสดงออกไปและบุคคลต้องยอมรับและเคารพในเจตนาของตนที่แสดงออกไป จนเกิดเป็นสัญญา รัฐจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวในเจตนาของเอกชน โดยรัฐ

ให้เสรีภาพแก่บุคคลในการทำสัญญาใดๆ โดยพื้นฐานแห่งความเท่ากันของบุคคลในการเข้าทำสัญญา เมื่อสัญญาแล้วก็ต้องถูกบังคับและให้ปฏิบัติตามสัญญานั้นๆ ยังมีข้อยกเว้นเรื่องนี้คือ เมื่อรัฐเห็นว่าเอกชนสองฝ่ายที่เข้าทำสัญญากันไม่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกันในการแสดงเจตนา การเจรจาต่อรอง รัฐจึงกำหนดกฎหมายในลักษณะกฎหมายมหาชนเพื่อคุ้มครองคู่สัญญาที่มีฐานะต่ำกว่าไม่ว่าทางสติปัญญา ทางเศรษฐกิจ เป็นกำหนดรูปแบบ วิธีการเข้าทำสัญญาระหว่างบุคคลในลักษณะเช่นนั้น เช่นในพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2450 เป็นต้น (Tabbuttanon, 2017)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

เสรีภาพในการทำสัญญา (Sotthibandhu, 2017) หมายถึง เสรีภาพเริ่มในการเริ่มต้นดำเนินต่อไปหรือระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญา ซึ่งพิจารณาด้านการกระทำได้แก่ การเริ่มต้นดำเนินต่อไปและการตกลงเข้าทำสัญญาและด้านไม่กระทำ ได้แก่ การไม่เข้าทำสัญญาหรือระงับกระบวนการในการเจรจาด้วยการถอนคำเสนอหรือยกเลิกการเจรจา เป็นต้น ส่วนเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว หมายความถึงเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐตามทฤษฎีปัจเจกนิยม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐได้รับรองเสรีภาพที่ปัจเจกชนตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเกิดสัญญา เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วรัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้สิ่งที่คู่สัญญาได้กำหนดไว้โดยหลักเสรีภาพเปลี่ยนแปลงไปเป็นประการอื่นไม่ได้เพราะหากปล่อยให้ทำเช่นนั้นได้เสรีภาพของปัจเจกชนก็จะถูกทำลายไป ดังนั้นเสรีภาพในการทำสัญญาผู้ที่เข้าทำสัญญาจะตกลงทำสัญญากับใคร อย่างไรก็ย่อมได้ แต่ต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายหรือกฎหมายรับรอง

มูลค่ายุติธรรมของหนี้

Srijunpetch (2016) ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 3 การวัดมูลค่ายุติธรรมของสภาวิชาชีพบัญชี ได้ให้คำนิยาม คำว่า “มูลค่ายุติธรรม” (fair value) เป็นราคาที่ได้จากการขายสินทรัพย์หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สิน ในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่างผู้ร่วมตลาด (market participant) ณ วันที่มีการวัดมูลค่า (exit price) “ผู้ร่วมตลาด” (market participant) หมายถึง ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดหลักหรือตลาดที่ให้ประโยชน์สูงสุดสำหรับสินทรัพย์หรือหนี้สิน โดยมีลักษณะทั้งหมด ดังนี้ (1) มีความอิสระจากกัน คือ ไม่ใช่บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 24 เรื่องการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน แม้ว่าอาจจะนำราคาในการทำรายการของบุคคลที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นข้อมูลในการวัดมูลค่ายุติธรรม หากกิจการมีหลักฐานว่ารายการนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขตลาด (2) มีความรอบรู้มีความเข้าใจอย่างเหตุผล สมผลเกี่ยวกับสินทรัพย์หรือหนี้สิน และรายการโดยใช้ข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ รวมถึงข้อมูลที่อาจได้จากการตรวจสอบวิเคราะห์สถานะ (due diligence) อันเป็นปกติหรือตามประเพณี (3) สามารถที่จะเข้าทำรายการสำหรับสินทรัพย์ และ (4) เต็มใจที่จะเข้าทำรายการสำหรับสินทรัพย์นั้น หรือหนี้สินนั้น เช่น ถูกจูงใจ แต่ไม่ได้ถูกบังคับให้ทำของกิจการใดกิจการหนึ่งจากคำนิยามดังกล่าว มูลค่ายุติธรรมเป็นการวัด มูลค่าที่อ้างอิงตลาด มิใช่การวัดเฉพาะเจาะจง สินทรัพย์หรือหนี้สินบางอย่างอาจมีรายการใดในตลาดที่สังเกตได้ (observable inputs) หรือมีข้อมูลอยู่ในตลาด เช่น หลักทรัพย์ ความต้องการของตลาด ในขณะสินทรัพย์หรือหนี้สินอื่นอาจไม่มีรายการในตลาดที่เหมาะสมสังเกตได้ (unobservable inputs) หรือไม่มีข้อมูลในตลาดที่เพียงพอ เช่น รายการขาดทุนจาก ด้อยค่าของค่าความนิยม เป็นต้น ซึ่งเป็นมูลค่าสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริงของสินทรัพย์หรือหนี้สิน

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจหรือเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจได้ดีกว่ากว่าการวัดมูลค่าด้วยราคาทุนดังนั้น ในการแก้ไขหนี้ด้อยคุณภาพลูกหนี้สถาบันการเงินจะต้องพิจารณาตามมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน ซึ่งเป็นราคาที่ได้จากการขายสินทรัพย์หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สินในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่างผู้ร่วมตลาด (market participant) ณ วันที่มีการวัดมูลค่า (exit price) อย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้

การประนีประนอมยอมความ

การประนีประนอมยอมความ ได้แก่ การประนีประนอมยอมความนอกศาลและการประนีประนอมยอมความในศาล การประนีประนอมยอมความนอกศาล คู่กรณีหรือคู่สัญญาจะตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลให้ข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมหรือคาดว่าจะมีเป็นอันระงับสิ้นไปและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาหรือสัญญาซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 โดยศาลไม่รับรู้ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายจะบังคับตามสัญญาเองไม่ได้จะต้องฟ้องคดีต่อศาล การประนีประนอมยอมความนอกศาลข้อดีทำให้ข้อพิพาทระงับสิ้นไปโดยเร็วกว่าการฟ้องต่อศาล ประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม เช่น ฟ้อง ค่าทนายความ การประนีประนอมยอมความรักษาชื่อเสียงและความลับของคู่กรณี ซึ่งบุคคลภายนอกไม่รู้ข้อพิพาท รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณี สมประโยชน์ของคู่กรณี ช่วยแบ่งเบาภาระงานของศาลยุติธรรม เป็นต้น ส่วนข้อเสียของการประนีประนอมยอมความหากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามที่ตกลงกันไว้ คู่กรณีอีกฝ่ายไม่สามารถได้รับประโยชน์จากสัญญาประนีประนอมยอมความได้ต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลหรือให้ศาลบังคับก่อน ซึ่งเจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่สามารถดำเนินการเองได้ การประนีประนอมยอมความในศาล คู่กรณีหรือคู่สัญญาจะตกลงกันทำสัญญามีผลให้ข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมหรือคาดว่าจะมีเป็นอันระงับสิ้นไปและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ตกลงกันในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 เมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ก่อนสืบพยานหรือสืบพยานไปบางส่วน คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความในศาล ศาลพิจารณาคดีและพิพากษาโดยไม่ต้องมีการสืบพยาน การประนีประนอมยอมความนำไปใช้ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา คู่ความทำยอมหรือสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว หากมีการประนีประนอมยอมความกันนั้นโดยไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายศาลจะพิพากษาตามยอม คำพิพากษาตามยอมมีผลผูกพันคู่ความที่ทำยอมหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่นที่มิได้ทำยอมตามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 หากมีการทำยอมในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ต้องผูกพันตามคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา การประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันและหากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ก็จะคืนค่าธรรมเนียมบางส่วน เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษานี้ถ้าไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

ดังนั้น การประนีประนอมยอมความ คู่กรณีหรือคู่สัญญาจะตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลให้ข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมหรือคาดว่าจะมีเป็นอันระงับสิ้นไปและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาหรือสัญญาซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

ระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ส่วนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้เป็นวิธีการแก้ไขหนี้ มุ่งเน้นการทำความตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้เพื่อที่จะให้ลูกหนี้มีความความสามารถใน การดำรงอยู่และมีกระแสเงินสดจากการดำเนินกิจการนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้ ทั้งเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็ต้องยอมเสียผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับด้วย

กฎหมายหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยการปรับโครงสร้างหนี้ ตามมาตรฐานการบัญชีสำหรับวิสาหกิจ ฉบับที่ 12 การปรับโครงสร้างหนี้บทบัญญัติไว้ มาตรา 1 เพื่อควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องของการปรับโครงสร้างหนี้ มาตรา 2 การปรับโครงสร้างหนี้ หมายถึง ธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้หรือคำพิพากษาของศาลโดยไม่เปลี่ยนแปลงคู่สัญญาของธุรกรรมนั้น มาตรา 3 การปรับโครงสร้างหนี้โดยทั่วไปประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ หรือใช้วิธีการใดวิธีหนึ่งร่วมกันหรือหลายวิธีร่วมกัน (1) ลูกหนี้ชำระหนี้พร้อมทรัพย์สิน (2) ลูกหนี้แปลงหนี้เป็นตราสารทุน (3) นอกจากข้อ (1) และ (2) ของข้อนี้แล้ว เงื่อนไขอื่นๆ เกี่ยวกับสิทธิและหนี้ของเจ้าหนี้จะได้รับการแก้ไขโดยการปรับเงินต้นของหนี้ การเปลี่ยนแปลงดอกเบี้ยของหนี้ และการเปลี่ยนระยะเวลาการชำระหนี้ให้เป็นไปตามรูปแบบ สิทธิของเจ้าหนี้ที่จัดโครงสร้างใหม่และหนี้ที่จัดโครงสร้างใหม่ ดังนั้นการแก้ไขหนี้ด้อยคุณภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีบทบัญญัติเพื่อควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องของการปรับโครงสร้างหนี้ เกี่ยวกับธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้หรือคำพิพากษาของศาลโดยไม่เปลี่ยนแปลงคู่สัญญาของธุรกรรมนั้น และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุน ส่วนกระบวนการบังคับชำระหนี้กับหลักประกันของสาธารณรัฐประชาชนจีน การรวบรวมและการกู้คืน NPL เช่นเดียวกับเขตอำนาจศาลอื่นๆ การบังคับใช้สิทธิของเจ้าหนี้ในประเทศจีนอาจเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน กระบวนการทางกฎหมายจะเป็นการฟ้องร้องและการไม่ฟ้องร้อง ที่ใช้กับการบังคับใช้หนี้ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ตลอดจนภาพรวมของขั้นตอนการบังคับใช้ทั่วไปและการปฏิบัติต่อหลักประกันประเภทต่างๆ มีกระบวนการฟ้องร้องที่พิจารณาในศาลและไม่ดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาล การพิจารณาในศาลกว่าจะเสร็จสิ้นต้องใช้เวลานานหลายปี ส่วนการพิจารณาไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาลสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจบังคับชำระหนี้กับหลักประกันได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ลดขั้นตอนการบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน (Accounting Standards for Business Enterprises No. 12 – Debt restructuring, 2019)

กรอบในการวิเคราะห์

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวการปรับโครงสร้างหนี้และการบังคับชำระหนี้กับหลักประกันตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ผู้เขียนได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ (1) แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทยในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงิน (2) หลักความศักดิ์สิทธิของเจตนา (3) หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (4) หลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน (5) การประนีประนอมยอมความ และ (6) กฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อ

ให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวการปรับโครงสร้างหนี้และการบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาและหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

ผลการวิเคราะห์

ประเด็นที่ผู้เขียนจะนำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ มีอยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การปรับโครงสร้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน

การปรับโครงสร้างหนี้ (debt restructuring) ได้แก่ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ การปรับหนี้ระยะสั้นเป็นหนี้ระยะยาว ลดอัตราดอกเบี้ย ลดต้นเงินและหรือดอกเบี้ยค้างรับ ให้ระยะเวลาปลอดหนี้เงินต้น และหรือดอกเบี้ย รับโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหรือที่มิใช่หลักประกันชำระหนี้ แปลงหนี้เป็นทุน การรับชำระหนี้จากบุคคลภายนอก การโอนเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบความเสียหายที่จะเกิดขึ้น มุ่งเน้นการทำความตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้เพื่อที่จะให้ลูกหนี้มีความสามารถในการดำรงอยู่ และมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้ ด้านเจ้าหนี้สถาบันการเงินก็ต้องยอมเสียผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับบางส่วน ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงินทำให้ตกอยู่ในภาวะที่ไม่อาจชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ได้ ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถดำเนินคดีกับลูกหนี้เพื่อบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ การดำเนินคดีลูกหนี้เป็นคดีอาจไม่ใช่วิธีการที่ทำให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ ทั้งเจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่เร่งรัดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทันทีและเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ดำเนินกิจการต่อไป ซึ่งกิจการของลูกหนี้อาจดีขึ้นส่งผลให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินได้หรือเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะให้ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 39 ได้กำหนดมาตรการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคลูกหนี้ของสถาบันการเงินสำหรับการให้บริการ หรือการทำธุรกรรมต่างๆ กับประชาชน เช่น การรับเงินฝาก การกู้ยืมเงิน การลงทุน การให้สินเชื่อ การทำนิติกรรมกับประชาชน การค้ำประกันบุคคล รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการเงิน รวมถึงสถาบันการเงินต้องแสดงรายละเอียดการคำนวณค่าบริการรายปีต่างๆ แต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองลูกหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติในการปรับโครงสร้างหนี้ตามสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้สถาบันการเงินกับลูกหนี้กรณีมีข้อตกลงร่วมกันหรือกระบวนการให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ถือปฏิบัติหรือกรณีลูกหนี้ผิดข้อตกลงการปรับโครงสร้างหนี้แล้วกฎหมายได้กำหนดสิทธิแก่เจ้าหนี้สถาบันการเงินในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ แต่หากเจ้าหนี้สถาบันการเงินต้องการทางเลือกอื่น เจ้าหนี้สถาบันการเงินควรต้องกำหนดสิทธิดังกล่าวไว้ชัดเจนในข้อตกลงการปรับโครงสร้างหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักความศักดิ์สิทธิของเจตนาที่กฎหมายคุ้มครองเจตนาของบุคคล สิทธิส่วนบุคคล โดยเจตนาเป็นตัวที่ก่อให้เกิดสิทธิ เมื่อลงนามในสัญญาแล้วก็ต้องผูกพัน ถูกบังคับและให้ปฏิบัติตามสัญญาและสอดคล้องกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่ถือว่าสัญญานั้นมีความตกลงร่วมกันและเป็นการใช้สิทธิโดยเสรีที่ไม่มีผู้ใดบังคับและคู่สัญญาจะกำหนดอย่างไรก็ได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยในศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าเป็นข้อตกลงหรือสัญญาอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาไม่เป็นธรรมและข้อตกลงดังกล่าวถือเป็นข้อตกลงไม่เป็นธรรมแล้ว ข้อตกลงนั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมพอ

สมควร และการปรับโครงสร้างหนี้ตามแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย มุ่งเน้นการแก้ไขหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ทั่วไปหรือหนี้ที่มีปัญหาให้สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับเงินคืนและหนี้นั้นยังคงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อสถาบันการเงินและลูกหนี้เอง ดังนั้น การปรับโครงสร้างหนี้เป็นวิธีทางหนึ่ง ที่แก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน บทบัญญัติกฎหมายการปรับโครงสร้างหนี้เกี่ยวกับควบคุมการรับรู้ การวัดผล และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลาจำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุนกรณีลูกหนี้ที่มีประกันหรือไม่มีหลักประกันกับเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่มีความประสงค์ชำระหนี้ต่อกัน ตามหลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกันได้แก่ ลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน เช่น ทำเลของสินทรัพย์ ลักษณะธุรกรรมในตลาด ซึ่งเป็นตลาดที่มีปริมาณการทำธุรกรรมมากที่สุด และเป็นตลาดราคาที่สถาบันการเงินเข้าถึงได้ ลักษณะผู้เล่นในตลาดใช้เพื่อได้ผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสูงสุด และลักษณะราคาอ้างอิงจากราคาตลาด ซึ่งการปรับโครงสร้างหนี้ต้องพิจารณาถึงมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกันพิจารณา รวมถึงการประเมินราคาหลักประกันหรือการตีราคาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยสถาบันการเงินทำการประเมินราคาหลักประกันหรือการตีราคา ถือเกณฑ์ตามขนาดของราคาตามบัญชี มีมาตรฐานการประเมินราคาและการตีราคาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในวงการวิชาชีพการประเมินราคาสินทรัพย์ ความเป็นอิสระของผู้ประเมินราคาและมีการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้มูลค่ายุติธรรมทางตลาดที่แท้จริง เหมาะสมเป็นธรรม เมื่อเปรียบเทียบการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะมีบทบัญญัติกฎหมายการปรับโครงสร้างหนี้เกี่ยวกับ ควบคุมการรับรู้ การวัดผลและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมที่บรรลุข้อตกลงใหม่เกี่ยวกับเวลา จำนวน หรือวิธีการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้และการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินให้วัดมูลค่าด้วยราคาทุน ดังนั้นในการพิจารณาในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินต้องนำหลักมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกันมาพิจารณาในการปรับโครงสร้างหนี้

2. กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน

เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ ถือเป็นการประนีประนอมยอมความนอกศาลทำให้ข้อพิพาทระงับสิ้นไปโดยเร็วกว่าการฟ้องต่อศาล ประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม หากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามที่ตกลงกันไว้ คู่กรณีอีกฝ่ายไม่สามารถได้รับประโยชน์จากสัญญาประนีประนอมยอมความ เจ้าหนี้สถาบันการเงินไม่สามารถดำเนินการเองได้ต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลหรือให้ศาลบังคับก่อน ซึ่งกระบวนการบังคับชำระหนี้ต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้เสียเวลา ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อเป็นการลดขั้นตอน โดยให้กระบวนการบังคับกับหลักประกันรวดเร็วขึ้น เช่น เจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับกับหลักประกันได้โดยยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ทำการไต่สวนบังคับหลักประกันได้เลยโดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาล เปรียบเทียบสาธารณรัฐประชาชนจีน การบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน จะเป็นการฟ้องร้องและการไม่ฟ้องร้อง ที่ใช้กับการบังคับใช้หนี้ ตลอดจนภาพรวมของขั้นตอนการบังคับใช้ทั่วไปและการปฏิบัติต่อหลักประกันประเภทต่างๆ การกำหนดสิทธิของเจ้าหนี้ภายใต้กฎหมายเจ้าหนี้อาจกำหนดสิทธิของตนต่อลูกหนี้ผ่านกระบวนการดำเนินคดีหรือกระบวนการที่ไม่ดำเนินคดี การดำเนินคดีโดยไม่ฟ้องร้องเพื่อประโยชน์ในประสิทธิภาพและต้นทุน เจ้าหนี้อาจเลือกวิธีการ

ไม่ฟ้องร้อง เป็นกระบวนการทางกฎหมายพิเศษสำหรับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินด้วยเงินหรือหลักทรัพย์ กระบวนการบังคับชำระหนี้กับหลักประกัน มีกระบวนการฟ้องร้องที่พิจารณาในศาลและไม่ยื่นฟ้องต่อศาล ดังนั้น หากกระบวนการบังคับชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน เพื่อให้กระบวนการบังคับหลักประกันที่รวดเร็วขึ้น เจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับกับหลักประกันได้โดยยื่นต่อศาลเพื่อให้ทำการไต่สวนบังคับหลักประกันได้เลยโดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีแพ่ง

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 39 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อจุดประสงค์ปรับปรุงมาตรการในการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในการคุ้มครองผู้บริโภคของเจ้าหนี้สถาบันการเงิน แต่ไม่ได้บัญญัติการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกหนี้สถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กระบวนการบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้สถาบันการเงิน จากการศึกษาพบว่า การแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 นำมาซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรค ให้มีความเหมาะสม เพื่อการพัฒนากฎหมายการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินให้สอดคล้องกับในทางปฏิบัติ เป็นไปตามกลไกกฎหมายสามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดังกล่าวก็จะพบปัญหาการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน จำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายให้ชัดเจน ดังนี้

(1) การแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน ควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กำหนดสิทธิ หน้าที่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ให้เจ้าหนี้สถาบันการเงิน ลูกหนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับโครงสร้างหนี้ถือปฏิบัติ และการชำระหนี้โดยการปรับโครงสร้างหนี้ต้องได้รับตามความมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน โดยนำลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน ลักษณะการธุรกรรม ราคาตลาดของหลักประกันมาพิจารณา

(2) เจ้าหนี้สถาบันการเงิน ลูกหนี้ที่สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อให้กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่รวดเร็วขึ้น เจ้าหนี้สถาบันการเงินบังคับกับหลักประกันได้โดยการยื่นขอต่อศาลให้บังคับกับหลักประกันได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่ง

บทสรุป

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ยังไม่มีบทบัญญัติในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้และกระบวนการบังคับชำระหนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิลูกหนี้และเจ้าหนี้สถาบันการเงิน จึงต้องมีการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินด้วยการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ กำหนดสิทธิ หน้าที่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ให้เจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ และการชำระหนี้โดยการปรับโครงสร้างหนี้ต้องได้รับตามมูลค่ายุติธรรมของหนี้หรือหลักประกัน โดยนำลักษณะสินทรัพย์หรือหนี้สิน การทำธุรกรรมและราคาตลาดของหลักประกันมาพิจารณา อีกทั้งเพื่อให้กระบวนการบังคับชำระหนี้ที่รวดเร็วขึ้นเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินกับลูกหนี้สามารถไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือปรับโครงสร้างหนี้ โดยเจ้าหนี้สถาบันการเงินสามารถบังคับเอากับหลักประกันของลูกหนี้ได้ด้วยการขอต่อศาลโดยไม่ต้องฟ้องคดีแพ่ง ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกหนี้ประเทศไทยส่งผลให้ลูกหนี้ เจ้าหนี้สถาบันการเงินยังไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 จึงควรนำมาปรับใช้กับการ

ดำเนินงานให้สอดคล้องกับทางปฏิบัติและทำให้กลไกตามกฎหมายสามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐต้องบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างยั่งยืน จะต้องให้การสนับสนุนหรือเข้ามาควบคุมดูแลหรือมีบทบาทในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินดังกล่าวอย่างชัดเจน เป็นระบบ มีการวิเคราะห์และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอ มีการติดตามผลของการปรับโครงสร้างหนี้ รวมถึงการเผยแพร่ หลักเกณฑ์ ขั้นตอนวิธีการ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลูกหนี้ของสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพและได้รับความเป็นธรรมทั้งด้านเจ้าหนี้สถาบันการเงินและลูกหนี้

References

Accounting Standards for Business Enterprises No. 12 – Debt restructuring. (2022). Retrieved from http://www.gov.cn/xinwen/2019-05/31/5396338/files/793bf414d4294ba0b116fb469346114b.pdf

Bank of Thailand. (2022). *Performance of the Commercial Banking System in 2020*. Retrieved from https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/News2564/n1064t.pdf [In Thai]

Next year's bank profit is higher than this year, keep an eye on NPL's upward trend for the 9th consecutive year. (2022). Retrieved from https://www.prachachat.net/finance/news-828548 [In Thai]

Notification of the Bank of Thailand No. FNS. (01) W. 195/2018 Re: Debt restructuring. (2022). Retrieved from https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610277.pdf [In Thai]

Sotthibandhu, S. (2017). *Explanation of juristic acts-contracts* (22nd ed.). Winyuchon. [In Thai]

Srijunpetch, S. (2016). Auditor and fair value auditing. *Journal of Business Administration, The Association of Private Education Institutions of Thailand, 5*(2), 9-15. [In Thai]

Tabbuttanon, P. (2017). *Principles of private law*. Krung Siam. [In Thai]